

устойчивое развитие игорного бизнеса, прежде всего, зависит от эффективного государственного управления (проведение единой государственной политики в сфере игорного бизнеса; осуществление надлежащего государственного контроля; регулярно работающая система надзора за деятельностью игорных заведений; наличие системы защиты отдельных категорий граждан (например, несовершеннолетних и пенсионеров) от вовлечения в азартные игры и т.д.), с помощью которого достигается динамичный баланс усиленного государственного воздействия и экономической саморегуляции.

Таким образом, государственное управление в сфере игорного бизнеса — это деятельность компетентных государственных органов, направленная на осуществление государственного регулирования деятельности субъектов хозяйствования в сфере игорного бизнеса, а также обеспечение законности в данных отношениях с целью защиты нравственности, прав и законных интересов граждан.

*А.І. Пыско, асістэнт
БДЭУ (Мінск)*

СПАДЧЫННАЕ ПРАВА ФЕАДАЛЬНАЙ БЕЛАРУСІ

Цывільнае феадальнае права на Беларусі ў XVI ст. складалася пад уздзеяннем таварна-грашовых адносін і гандлёвага капіталу, што спрыяла зараджэнню ў яго нетрах норм, характэрных для буржуазнага права і яго ўсесааслоўнасці. Маёмасныя адносіны па-ранейшаму ў асноўным рэгуляваліся ў залежнасці ад класавай і сааслоўнай прыналежнасці людзей.

Найбольш поўнай праваздольнасцю валодалі дзяржава, царква, магнастыры, князі і паны. Яны маглі свабодна, без усялякіх перашкод, распараджацца сваёй маемасцю. Праваздольнасць простых свабодных людзей у феадальным грамадстве не была роўнай. Напрыклад, мяшчане Вільні, Полацка, Віцебска, Мінска, Гародні карысталіся больш шырокімі правамі, чым свабодныя людзі, якія жылі ў вёсках і малых гарадах-мястэчках. Абмежаваную праваздольнасць мелі залежныя сяляне, у якіх не было права свабодна, без дазволу пана ці яго адміністрацыі распараджацца нерухомай маёмасцю. Яшчэ меншай праваздольнасцю валодалі палонныя і челядзь нявольная (дворная). Яны не маглі распараджацца маёмасцю, складаць тэстаменты і нават атрымліваць маёмасць па тэстаменце.

Цывільная дзеяздольнасць мужчын прызнавалася з 18 гадоў, а дзяўчат — з 13. Удава карысталася больш шырокімі правамі, чым замужняя жанчына. Яна магла самастойна весці свае справы ў судзе або даручаць іх адвакату.

Асобы, якія не разумелі характар у сваёй дзейнасці («дурні», «шалежныя»), поўнасцю пазбаўляліся цывільнай дзеяздольнасці, іх правы

абаранялі іх законныя прадстаўнікі (бацькі і блізкія родзічы) і апекуны.

Спадчыннае права складала самастойны інстытут цывільнага права. Яно рэгулявала парадак пераходу маёмасці нябожчыка да іншых асоб. Спадчыннае права вылучалася ў Статутах 1529, 1566 і 1588 гг. Паводле закона, спадчыннікамі ў першую чаргу прызнаваліся дзеці спадчынадаўцаў і іхнія нашчадкі, але толькі народжаныя ў законным шлюбе, не аб'яўленыя бацькам незаконнымі і не пазбаўленыя права на спадчыну. Прызнаваліся незаконнанароджанымі дзеці ад шлюбу з нявенчанай жонкай, а таксама тыя дзеці, ад якіх адмовіўся бацька. Пазашлюбныя дзеці нават пасля таго, як іх бацька ажаніўся на маці, заставаліся ў стане незаконнанароджаных («бенкартаў») і не мелі права на наследванне бацькоўскай маёмасці. Адносна мацярынскай маёмасці — усе дзеці мелі права на роўную долю.

Спадчыннікамі другой чаргі прызнаваліся браты і сестры спадчынадаўцы. Пры наяўнасці сыноў дачкі не наследавалі нерухомах маенткаў бацькі, а атрымлівалі толькі чацвертую частку кошту маёмасці, незалежна ад колькасці сыноў і дачок. Мацярынскі маентак яны наследавалі ў роўных долях з братамі. Дзяўчына, якая выйшла замуж без згоды бацькоў, не толькі губляла права на пасаг, але ўвогуле адхілялася ад наследавання бацькоўскай і мацярынскай маёмасці нават тады, калі яна была адна дачка ў бацькоў. Жонка пасля смерці мужа атрымлівала частку маёнтка мужа, але не больш як трэць, у пажыццёвае валоданне, а спадчыннікамі лічыліся дзеці або сваякі мужа па мужчынскай лініі (блізкія па мячы). Унесены ў дом мужа пасаг жонкі ў выпадку яе смерці, калі не было дзяцей, вяртаўся ў той дом, з якога выйшаў. У Статуце 1588 г. была прадугледжана магчымасць атрымання жонкай у спадчыну маёнтка, калі маёнтак быў набыты ў сумесным шлюбе, а дзяцей у яе з мужам не было. Абмежаванне правоў жанчын атрымліваць у спадчыну маёнткі мужа, а таксама абмежаваная магчымасць пазбаўлення дзяцей спадчыны былі звязаны з феадальнай павіннасцю ўладальнікаў маёнткаў несці вайсковую службу і выстаўляць пэўную колькасць ратнікаў.

Паводле Статута 1588 г. бацькі адносіліся да трэцяй чаргі спадчыннікаў пасля дзяцей і братаў спадчынадаўцаў. Усе астатнія родзічы і сваякі адносіліся да чацвертай чаргі. Пры адсутнасці законных нашчадкаў і тэстаменту на карысць іншых асоб, маёмасць прызнавалася вымарачнай і паступала ў казну. Не маглі набываць маёмасць па тэстаменце асобы, пазбаўленыя гонару і выгнаннікі-вываланцы. Палонныя і чэлядзь дворная маглі набываць маёмасць па тэстаменце пасля атрымання асабістай волянасці.

Закон замацоўваў таксама прычыны, у сувязі з якімі бацькі мелі права адрачыся ад сваіх дзяцей, вынікам чаго было пазбаўленне іх спадчыны. Гэта адбывалася ў выпадках, калі дзеці: паднялі руку на сваіх бацькоў (за што падвяргаліся смяротнаму пакаранню); прычынілі шкоду бацькам шляхам захопу бацькоўскай маёмасці; са злосці, а не

дзеля дзяржаўнай карысці дамагаліся ў судзе смяротнага пакарання для бацькоў; адмовіліся ў судзе паручыцца за сваіх бацькоў; вялі распуснае жыццё; пакінулі бацькоў у нямоглай старасці; не пажадалі выкупіць бацькоў з палону, а маёмасцю іх пры гэтым карысталіся.

Законам прадугдзежвалася, што не мелі права завяшчаць непаўналетнія дзеці, асобы, якія страцілі вольнасць згодна з законам, манахі, палонныя, чэлядзь дворная, псіхічна хворыя (яны маглі завяшчаць сваю маёмасць толькі пасля выздараўлення), выгнаннікі і пазбаўленыя гонару. Феадальна-залежныя людзі маглі завяшчаць чужым асобам толькі трэцюю частку сваёй рухомай маёмасці, а дзве трэці павінны былі пакідаць дзецям, калі іх не было, то гэтымі дзвюма часткамі распаджаўся пан.

Шляхціц меў права завяшчаць чужым асобам толькі адну трэцюю частку маёмасці, а дзве трэці павінен быў пакінуць дзецям або сваім блізкім. Выключэнне з гэтага правіла было зроблена толькі ў адносінах да завяшчання на карысць гасудара.

Літаратура

Доўнар, Т.І. Помнікі права Беларусі феадальнага перыяду / Т.І. Доўнар. — Мінск, 2001.

Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 г. — Мінск, 1989.

Юхо, Я.А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі / Я.А. Юхо. — Мінск, 2000.

*И.С. Рудько, соискатель
ГрГУ имени Я. Купалы (Гродно)*

ПРАВО СОБСТВЕННОСТИ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ НА ЗЕМЕЛЬНЫЕ УЧАСТКИ

Институт права частной собственности является юридическим выражением экономической категории «собственность». При этом современные условия ведения бизнеса требуют пересмотра титульных прав субъектов хозяйствования Республики Беларусь на земельные участки.

В настоящее время Кодекс Республики Беларусь о земле (далее — КоЗ) закрепляет следующие права, на которых юридические лица могут владеть земельными участками: право частной собственности, аренды, постоянного и временного пользования. При этом право собственности является наиболее устойчивой формой использования земельных участков [2], способствующей стабилизации земельных отношений [3, с. 6], в которой заинтересовано большинство участников земельных правоотношений. Ст. 12 КоЗ закрепляет, что негосударственным юридическим лицам земельные участки могут предоставляться в